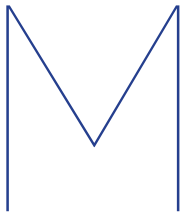

*Opettajan
ammattietiikka ja
eettiset periaatteet*

Opettajan ammattietiikka

Monet ammattikunnat ovat kautta aikojen sitoutuneet eettisiin ohjeistoihin, jotka ilmaisevat ammatin edellyttämää asennetta, vastuuta ja suhtautumistapaa työhön. Ammatti-

eettisissä ohjeissa tuodaan esiin yhteiset ammatilliset arvot ja periaatteet.

Opettajan ammatti perustuu siihen, että asiantuntijoille on yhteiskunnassa annettu erityistehävä, johon heidät valmennetaan sen edellyttämällä korkeatasoisella koulutuksella. Ammatti edellyttää, että tehtävään valitut edustajat toimivat työssään korkeaa ammattietiikkaa noudattaen ja että yhteiskunta voi luottaa ammatin edustajien toimivan eettisesti ammatin kaikissa, usein myös vaikeasti määriteltävissä ja nopeaa päätöksentekoa vaativissa tilanteissa. Yhteiskunnan tulee voida luottaa ammatin edustajien korkeaan ammattitaitoon. Ammatillisen toiminnan vastuullisuus perustuu yhtäältä tietoon ja ammattitaitoon sekä toisaalta työn arvo- ja normipohjaan. Kumpaakaan ei voida korvata toisella. Huonoa ammattitaitoa ei voi kompensoida hyvillä eettisillä periaatteilla eikä päinvastoin. Opettajan tehtävän vastuullisuus edellyttää jatkuvaa oman ammattitaidon ylläpitämistä. Se edellyttää myös erityistä herkkyyttä tunnistaa opetustyöhön liittyviä eettisiä ongelmia ja valmiutta toimia näissä tilanteissa korkeaa ammattietiikkaa noudattaen.

Opettajan etiikassa on erotettava toisistaan juridiset ja eettiset kysymykset. Opettajan perustehtävä ja vastuu määrittellään opetustyötä koskevassa lainsäädännössä ja normistossa. Opetussuunnitelma määrää opetuksen sisällöstä. Vaikka ammattikäytäntöjä ohjataan

laeilla, asetuksilla ja normeilla, ammattietiikka ei perustu pakkoon tai ulkopuoliseen valvontaan vaan sisäistettyyn käsitykseen ammatin moraalisesta vaativuudesta. Tässä esitettyjen opettajan eettisten periaatteiden tärkeä lähtökohta on YK:n ihmisoikeuksien julistus.

Opettajan ammatissa ja työssä tulokset näkyvät usein vasta pitkän ajan kuluttua. Hyvät oppimiskokemukset edistävät elinikäistä oppimista. Opettajalla on merkittävä rooli myönteisten oppimiskokemusten syntymisessä sekä oppijan itseluottamuksen ja sosiaalisen vastuullisuuden vahvistamisessa. Opettajan työ on kasvatuksen, opetuksen ja oppimisen mahdollisuuksien edistämistä yksilön parhaaksi. Opettajan odotetaan myös täyttävän yhteiskunnan odotukset opetustyön tavoitteiden toteutumisesta. Yhteiskunnallisten muutosten takia monet opettajat joutuvat työssään huolehtimaan myös asioista, joista he eivät yksin voi olla vastuussa.

Opettajan roolin muutos on tuonut opettajan lähemmäksi oppijaa. Se lisää opettajan vastuuta oppijan kehityksestä ja edellyttää usein myös yhteistyötä muiden oppijan kehityksestä vastuussa olevien kanssa. Oppijan arviointiin liittyy paljon opettajan valtaa ja vastuuta. Sisäistynyt eettisyys estää opettajaa käyttämästä asemaansa väärin.

Hyvä ammattietiikka on yksi tärkeimmistä opettajan resursseista. Se ohjaa työhön ja ammattiin liittyviä vuorovaikutussuhteita. Opettajan työhön sisältyy oman toiminnan motiivien ja päämäärien eettistä pohdintaa ja arviointia. Opettajan eettisten periaatteiden tarkoituksena on tuoda näkyväksi ja tiedostetuksi opettajan työhön aina kuulunut eettisyys.

Opettajan eettisten periaatteiden taustalla olevat arvot

► IHMISARVO

Eettisten periaatteiden lähtökohtana on ihmisen kohteleminen itseisarvona. Siihen kuuluu että oppija nähdään ajattelevana ja oppivana persoonana. Ihmisarvoa tulee kunnioittaa riippumatta ihmisen sukupuolesta, sukupuolisesta suuntautuneisuudesta, ulkonäöstä, iästä, uskonnosta, yhteiskunnallisesta asemasta, alkupe-
räästä, mielipiteistä, kyvyistä ja saavutuksista.

► TOTUUDELLISUUS

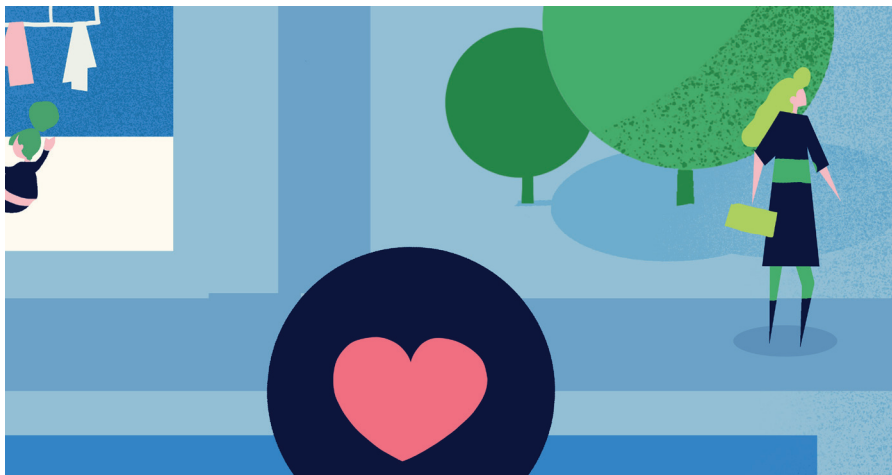
Totuudellisuus on keskeinen arvo opettajan perustehtävässä, jossa hän ohjaa oppijaa elämän ja ympäristön kohtaamiseen. Tutkiva lähestymistapa edellyttää avointa keskustelua ja totuuden etsimistä. Rehellisyys itselle ja muille sekä keskinäinen kunnioitus kaikessa vuorovaikutuksessa kuuluu opettajan työn perustaan.

► OIKEUDENMUKAISUUS

Yksittäisen oppijan ja ryhmän kohtaamisessa sekä muun työyhteisön toiminnassa oikeudenmukaisuuden toteutuminen on tärkeää. Oikeudenmukaisuuteen kuuluu erityisesti tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä syrjinnän ja suosimisen välttäminen. Oikeudenmukaisuuden tulee toteutua myös etujen ja rasitteiden jaossa, rikkomusten ja ristiriitojen käsittelyssä sekä oppijan arvioinnissa.

► VASTUU JA VAPAAUS

Opettajalla on oikeus omaan arvomaailmaansa, mutta opetustyössä opettajan vastuu on si-
doksissa perustehtävään ja sitä määrittelevään normistoon, esim. lainsäädäntöön ja opetus-
suunnitelmiin.

Opettajan eettiset periaatteet

► OPETTAJAN SUHDE TYÖHÖNSÄ

Opettaja sitoutuu työssään sitä määrittelevään normistoon ja ammattikuntansa etiikkaan. Opettaja hoitaa tehtävänsä vastuullisesti. Opettaja kehittää työtään ja ammattitaitoaan sekä arvioi omaa toimintaansa. Opettajan työssä tärkeää on myös hänen oma persoonansa, jonka kehittäminen ja hoitaminen ovat hänen oikeutensa ja velvollisuutensa. Hoitaessaan tehtävänsä myös opettajalla on oikeus tulla kohdelluksi oikeudenmukaisesti.

► OPETTAJA JA OPPIJA

Opettaja hyväksyy ja ottaa huomioon oppijan ainutkertaisena ihmisenä. Opettaja kunnioittaa oppijan oikeuksia ja suhtautuu häneen inhimillisesti ja oikeudenmukaisesti.

Opettaja pyrkii oppijan lähtökohtien, ajattelun ja mielipiteiden ymmärtämiseen sekä käsittelee hienotunteisesti oppijan persoonaan ja yksityisyyteen liittyviä asioita. Opettaja ottaa erityisesti huomioon huolenpitoa ja suojelua tarvitsevat oppijat, eikä hyväksy missään muodossa esiintyvää kiusaamista tai toisen ihmisen hyväksikäyttöä.

Opettajan tehtävään kuuluu myös oppijoiden kasvattaminen yhteistyöhön ja hyväksi yhteiskunnan jäseniksi. Myös luottamuksen ja hyvien ihmisuhteiden rakentaminen kuuluu opettajan työhön.

Opettajan vastuu oppijasta on sitä suurempi mitä nuoremman oppijan kanssa hän työskentelee. Opettaja toimii yhteistyössä lapsesta ja nuoresta vastuussa olevien aikuisten kanssa.

► OPETTAJA TYÖYHTEISÖSSÄ

Opettaja arvostaa tehtävänsä ja kunnioittaa työtovereitaan. Opettaja pyrkii voimavarojen rakentamiseen ja löytämään tasapainon oman autonomiansa ja työyhteisönsä välillä. Työ-

tovereiden yksilöllisyyden hyväksyminen, ymmärtäminen sekä keskinäinen apu ja tuki ovat keskeisiä periaatteita työyhteisössä.

► OPETTAJA JA SIDOSRYHMÄT

Opettaja toimii yhteistyössä oppijan huoltajien ja muiden koulutuksesta, kasvatuksesta ja hyvinvoinnista vastuussa olevien kanssa. Näitä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon eri asiantuntijaryhmät, viranomaiset sekä lukuisat muut yhteistyötahot. Yhteistyön tavoitteena on oppimisen ja kehityksen tukeminen ja oppimismahdollisuuksien laajentaminen.

► OPETTAJA JA YHTEISKUNTA

Opetustyö on yhteiskunnan keskeisiä tehtäviä. Opettajan mahdollisuudet toimia työssään ja huolehtia ammatillisesta kehittymisestään ovat riippuvaisia paitsi hänen omasta sitoutumisestaan, myös opetustyöhön ja koulutukseen osoitetuista voimavaroista. Opettaja edistää kasvatuksen ja kasvun mahdollisuuksia.

Opettaja edustaa ennen kaikkea oppijan oikeuksia ja etuja, tarvittaessa kriittisestikin. Tässä tehtävässä hän myös kasvattaa oppijaa demokraattisen yhteiskunnan osaavaksi vastuulliseksi jäseneksi.

► OPETTAJA JA MONIARVOISUUS

Opettaja pitää huolta siitä, että kaikille oppijoille kuuluvat samat yhteiskunnan jäsenen oikeudet ja velvoitteet. Hän huolehtii myös, että oppijoiden ja heidän huoltajiensa kulttuureja ja maailmankatsomusta kunnioitetaan tasapuolisesti eikä ketään syrjitä niiden perusteella. Kun sovitella yhteiskunnan jäsenyyden vaatimusten ja kulttuuritaustan välillä tarvitaan, se tehdään yhteistyössä oppijan huoltajan kanssa.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ
www.oaj.fi